

U Nacionalnom muzeju u Nju Delhiju 26. jula otvorena je velika izložba Etnografskog muzeja iz Beograda "Tekstil i ukrašavanje u kulturi Srba 19. i prve polovine 20. veka".

Izložbu je svečano otvorila g-đa Rašmi Verma, zamenica indijskog ministra kulture i turizma. Na otvaranju su, pored zamenice ministra, govorili i direktor Nacionalnog muzeja dr B.R. Mani, direktorka Etnografskog muzeja dr Mirjana Menković i ambasador Vladimir Marić. Otvaranju je prisustvovao veliki broj indijskih zvaničnika, predstavnika diplomatskog kora, medija, obrazovnih i kulturnih institucija itd. Izložba će trajati do 31. avgusta.

Наша девојачка спрема у Индији

Поставка Етнографског музеја „Текстил и украшавање у култури Срба 19. и прве половине 20. века“, на којој ће бити изложени пиротски ћилими и опрема за младу

Пиротски ћилими као део девојачке спреме, шкоруца напуњене кошукама, столвацама, пешкирима, украси за невесте из наших крајева и пратећи накит за младу – укупно сто артефаката из Етнографског музеја у Београду биће представљено на изложби у Националном музеју Индије у Њу Делхију од 26. јула до 31. августа под називом „Текстил и украшавање у култури Срба 19. и прве половине 20. века“.

На свечаном отварању поставке говориће др Миријана Менковић, директорка Етнографског музеја, др Б. Р. Маи, генерални директор Националног музеја Индије, и Владимир Марић, амбасадор Србије у Индији, а позив да присуствују отварању изложбе упућен је

Фотомонтажа Етнографског музеја

Прстен столоват, 18. век

и министру културе и министру спољних послова Србије.

Како објашњава директорка музеја Миријана Менковић, до реализације ове изложбе је дошло јер је амбасадор Владимира Марића пре одласка на дужност у Индију, 2014. године објавио све музеје у Београду, узео каталоге, а културне установе у Индији су показале посебно интересовање за збирку Етнографског музеја. На изложбеном простору од 400 квадратних метара, биће изложено текстилно поштво и ћилими јер су материјали и сама техника израде веома специфични и непознати за многе веома богату индијску културу. А свака као значајан ритуал у свим цивилизацијама има посебан значај у индијској традицији, долазе Миријана Менковић.

Ауторке изложбе Марина Цветковић и Јелена Тешић Вулетић изабрале су предмете за украшавање српске невесте, будући да је свака била једна од најзначајнијих догађаја у животу породице, који уједино сведочи о начину живота, обичајима и статусу младенаца.

Као најизразитије обележје брачног стања издавало се оглавање невесте, будући да је у народном накиту код Срба изузетна пажња посвећивана украшавању главе, које и током 19. и у првој по-

ловини 20. века задржава доминантно место. Оглава су била пребогата накитом, да би с временом потпуно нестала или се трансформисала и прилагодила тренутним условима и могућностима – каже куратор изложбе Јелена Тешић Вулетић.

Цветни венац, као најстарији украс на глави невесте, водио је порекло од античког начина украшавања, да би преко Византије дошао у европске земље где је прво служио као украс од цвећа. Венац од цвећа, који носиле су девојке као симбол младости и девичанства, док су на глави невесте ови симболизовали венчање и жетву за плодношћу.

Трансформацијом венаца настало је савремене – најраспрострањенија млада капа на ширем подручју Србије. Основу те капе чини лесков прут или лескова кора савијена у полукруг и причвршћена, а затим обложена домаћим платном или црвеном

Пиротски ћилими

Део изложбе посвећен је специфичностима пиротских ћилима: орнаментика, колорит, дизајн и ткачкој техници. Ове ћилиме најчешће је ткало више ћилимарки, жена из нижих социјалних слојева, на вертикалном разбоју. Крајем 19. века тиме су се бавиле скоро три четвртине женске популације, а производња ћилима била је најважнија привредна грана Пирота.

чојом. Претња страна прекривена је називима новца, а са стране, у јакени слепочиница, пришивене су трачице које се завршавају малим прапорицама и спуштају низ младицу леђа – прича наша саговорница.

Накит и украшавање грађанки у складу су са грађанским костимом који се у Србији формира средином 19. века и који у себи сређује елементе турско-оријенталне, левантске и европске културе. Симбол женске грађанске ношње био је фес – плетка капа од црвене чоје са кићанком или тепелуком и барешом.

– У српској грађанској ношњи назив „тепелук“

Бисерни тепелук, друга половина 19. и почетак 20. века

Јелена Тешић Вулетић

пренет је на посебну малу женску капу од црвене чоје у облику калоте, украшену бисером навијеним у облику кулина, која, колико је познато, нема паралела у ношњама других балканских земаља. Девојке су почиале да носе фес и тепелук и да око њега обавијају штећенице када им се приближи време удаје. Брачно стање изражавало

се присуством, односно одсуством бареша – траке или жарана обавијене око феса. Осим бареша, ознака удаје жене био је и накит: прстен, брош и минђуше, и њега је у комплексу са вереничким прстеном невести поклањала младожењина породица на дан веридбе – покладе ауторка изложбе.

На територији Војводине користило се неколико невестинских оглаваља. Рецимо, капа златара је израђивана са два пара трака од свиле, сатена или бруката, обично беле, жуће, светлоружичасте или плаве боје. Цела површина капе украшена је златорезом у мотивима срца, лале, дилана, жира.

– Накит за невесте на подручју Косова и Метохије такође се одликовао лепотом и разноврсношћу. Перјаница је била висока капа која се састоји од рогастиг дрвета савијеног у облику лире и пресвученог ткањаним, овалне капе и правоугаоног презеца, украшена стакленим перлама, перлицама, дугмућима и огледалцима.

Обележје економске моћи највише се огледало у накиту за врат и груди, посебно оном кога су чинили низини новца. Предстањали су вишак лепог мираза који је отац, према могућностима, спремао за ћерку.

– Демони и зли духови, према народном веровању, окупљају се у великом броју за време свадбе. Веровало се да нека неодређена опасност младеница прети „олози“, па је као главна заштита била млада и младожењина капа кићена сребрним новцем, лауновим перјем и огледалцима и овакво оглавање штитило је невесту до рођења детета. Како према веровању, капа и жарана могу да замене власника у врсном и бајану, у неким крајевима невесте нису поздрављале оглаваља и уопште не радило су се одвајање од њих – каже Јелена Тешић Вулетић. Миријана Сretenовић

Млада из Шумадије, 19. век и прва половина 20. века

